

img1

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

NUTARTIS LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2023 m. kovo 2 d.
Vilnius

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Godos Ambrasaitės-Balynienės, Alės Bukaviniienės (kolegijos pirmininkė) ir Agnės Tikniūtės (pranešėja),

teismo posėdyje kasacine rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo civilinę bylą pagal atsakovų E. T. ir J. T. kasacinį skundą dėl Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2022 m. gegužės 31 d. nutarties peržiūrėjimo civilinėje byloje pagal ieškovo A. Č. ieškinį atsakovams E. T. ir J. T. dėl skolos priteisimo.

Teisėjų kolegija

nustatė:

I. Ginčo esmė

1. Kasacinėje byloje sprendžiama dėl teisės normų, reglamentuojančių paskolos sutarties sudarymą, ieškovo pareigą įrodyti šį faktą, įrodinėjimo naštos paskirstymą, įrodinėjimą ir įrodymų vertinimą, draudimą peržengti apeliacinio skundo ribas, aiškinimo ir taikymo.
2. Ieškovas prašė teismo priteisti solidariai iš atsakovų 165 354,44 Eur skolą, 5 procentų dydžio metines procesines palūkanas už priteistą sumą nuo bylos iškėlimo teisme dienos iki teismo sprendimo visiško įvykdymo.
3. Ieškovas nurodė, kad atsakovė J. T. yra ieškovo duktė, o atsakovas E. T. yra jos sutuoktinis. Ieškovas nuo 2002 m. iki 2019 m. gyveno Jungtinėse Amerikos Valstijose ir tuo laikotarpiu Lietuvos Respublikoje turėjo žemės sklypus, juos nusprendė parduoti, nes atsakovams reikėjo lėšų namui (duomenys neskelbtini) statyti. Žemės sklypų pardavimo sutarčiai sudaryti atsakovui buvo suteiktas įgaliojimas, ieškovui sutikus, jo sklypai buvo parduoti. Gautas lėšas ieškovas paskolino atsakovams žemės sklypui (duomenys neskelbtini), įsigyti ir namui statyti; skola už parduotus žemės sklypus yra 92 019,69 Eur (317 725,60 Lt). Atsakovams pritrūko pinigų, todėl jie prašė ieškovo dar paskolinti. Ieškovas atsakovams per 11 kartų paskolino 73 334,75 Eur (109 989,50 JAV dol.), atsiųsdamas lėšų iš Jungtinių Amerikos Valstijų. Iš viso ieškovas paskolino atsakovams 165 354,44 Eur. Ieškovo teigimu, paskola nebuvo terminuota, tačiau atsakovai prašė nereikalauti grąžinti skolos, iki namas bus pastatytas ir parduotas. Atsakovai namą įrengė, pardavė jiems priklausantį butą ir persikėlė gyventi į namą, o ieškovui pareikalavus grąžinti skolą, jos negrąžino, nurodė, kad namas reikalingas jiems gyventi, o skolos grąžinti neturi iš ko.

II. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų procesinių sprendimų esmė

4. Klaipėdos apygardos teismas 2021 m. birželio 25 d. sprendimu tenkino ieškinio dalį – priteisė ieškovui solidariai iš atsakovų 165 147,25 Eur, 5 proc. dydžio metines procesines palūkanas už priteistą sumą nuo bylos iškėlimo teisme dienos (2020 m. vasario 27 d.) iki teismo sprendimo visiško įvykdymo. Kitą ieškinio dalį teismas atmetė, 2020 m. kovo 16 d. nutartimi taikytas laikinas apsaugos priemonės paliko galioti iki teismo sprendimo įvykdymo, paskirstė bylinėjimosi išlaidas.
5. Teismas nurodė, kad, kaip pats ieškovas teigia, jis 2007–2008 m. atsakovams paskolino 165 354,44 Eur tam, kad šie nusipirktų žemės sklypą ir iki dalinės apdailos pastatytų gyvenamąjį namą (duomenys neskelbtini). Atsakovai įsipareigojo grąžinti skolą ieškovui po namo pardavimo, o gautą pinigų pasilikti sau. Ieškovas 2019 m. gruodžio mėn. pirmoje pusėje iš atsakovės močiutės O. D. sužinojo, kad atsakovai pažeidė susitarimą su ieškovu, nes įsirengė namą ir jame gyvena. Atsakovas susitikimo su ieškovu metu nurodė, kad pinigų negrąžins, tada ieškovas suprato, jog skola jam nebus grąžinta, ir kreipėsi į teismą. Atsakovai nepripažino, kad tarp šalių buvo susiklostę paskolos teisiniai santykiai, įrodinėjo, jog ieškovas pasiūlė investuoti į verslą gyvenamajam namui statyti, suprato, kad ieškovas, kaip atsakovės tėvas, pinigus dovanoja, be to, už tuos pinigus tvarkė ir ieškovo reikalus. 2011 m. ieškovui buvo atiduoti pinigai (290 000 Lt) prieš sodybos pirkimą Nausėdų k.
6. Byloje nėra ginčo, jog atsakovai iš ieškovo gavo 136 997,78 Eur į savo banko sąskaitas ir 5964,74 Eur (9500 JAV dol. per Ž. L.), tačiau labiau tikėtina, jog ieškovas perdavė atsakovams visą sumą – 165 354,44 Eur (Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (toliau – ir CPK) 178, 185 straipsniai). Atsakovai pinigų gavę per laikotarpį nuo 2007 m. vasario 27 d. iki 2008 m. lapkričio 26 d. Atsakaičius Valstybinei mokesčių inspekcijai sumokėtus mokesčius ir išlaidas, susijusias su sandorių notariniu patvirtinimu, atsakovai gavo: 279 297 Lt (80 890 Eur), kai atsakovas, veikdamas pagal ieškovo įgaliojimą, pardavė ieškovui priklausantį žemės sklypą, unikalus Nr. (duomenys neskelbtini) (2007 m. vasario 27 d. pirkimo–pardavimo sutartis); 38 428,60 Lt (11 129,69 Eur) atsakovui pardavus ieškovo žemės sklypą, unikalus Nr. (duomenys neskelbtini) (2008 m. kovo 18 d. pirkimo–pardavimo sutartis); 109 989,50 JAV dol. (253 210,21 Lt, arba 73 334,75 Eur) ieškovui pervedus atsakovams tiesiogiai arba per trečiuosius asmenis.
7. Atsakovai nurodė, kad jiems nebuvo perduota: 9990 JAV dol. 2008 m. birželio 2 d. ir 9930 JAV dol. 2008 m. liepos 23 d. (šias sumas atsakovei pervedė D. L.); 6900 JAV dol. 2008 m. spalio 9 d., 5950 JAV dol. 2008 m. lapkričio 26 d. Kadangi elektroniniai laiškai yra tinkama įrodinėjimo priemonė, tai remdamasis jais teismas nusprendė, jog atsakovė pripažino, kad šias sumas gavo. Be to, liudytoja D. L. 2021 m. birželio 4 d. teismo posėdyje parodė, kad siųsti pinigai buvo ne jos, ieškovas paprašė, todėl ji išsiuntė.
8. Teismas konstatavo, jog ieškovas neįrodė, kad suteikė atsakovams paskolą, t. y. kad pinigai kaip paskolos dalykas buvo perduoti atsakovams, taip pat kad atsakovai įsipareigojo grąžinti šiuos pinigus kaip paskolos dalyką. Įrodymai, patvirtinantys vien tik pinigų pervedimą, perdavimą ir gavimą, nesant kitų įrodymų, išreiškiančių šalių valią sudaryti paskolos sutartį, neleidžia vienareikšmiškai pripažinti tokių santykių. Kadangi ieškovas neįrodė esminių paskolos sutarties su atsakovais sąlygų, tai teismas nusprendė, jog šalių nesiejo paskolos teisiniai

santykiai (Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – [CK](#)) 6.870 straipsnis).

9. Kasacinio teismo praktikoje pažymėta, kad pripažinus sutartį nesudaryta, jei pagal ją kitai sutarties šaliai buvo perduotas tam tikras turtas, jis turėtų būti grąžinamas pagal nepagrįsto praturtėjimo ar turto be pagrindo gavimo taisykles ([CK](#) 6.237, 6.242 straipsniai) (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. liepos 2 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-215-823/2020](#)).
10. Ieškovas įrodė, jog jis perdavė atsakovams ginčo sumą – 165 354,44 Eur. Labiau tikėtina, kad atsakovai panaudojo šią sumą žemės sklypui (duomenys neskelbtini) įsigyti ir namui šiame žemės sklype pastatyti. Tarp šalių nėra ginčo dėl aplinkybės, jog namo statyba vyko 2007–2008 m. (iki dalinės apdailos). Atsakovė paaiškino, kad namą pradėjo įrengti 2019 m. pradžioje. Ginčo namas buvo statomas tam, kad būtų parduodamas.
11. Teismo vertinimu, nėra pagrindo pripažinti įrodyta, jog atsakovai 165 354,44 Eur 2007–2008 m. galėjo panaudoti namui statyti iš asmeninių lėšų. Byloje nenustatyta, kad ieškovas būtų siekęs padovanoti atsakovams pinigų verslo pradžiai. Šalių elektroninis susirašinėjimas patvirtina labiau tikėtiną išvadą, kad ieškovas pinigų atsakovams perdavė tikėdamasis ateityje juos atgauti, ir, kaip įrodinėja ieškovas, atsakovams pastatius namą iki dalinės apdailos bei jį pardavus, kadangi aplinkybė, jog namas buvo statomas parduoti, nustatyta (atsakovai ieškoviui siūsdavo „Excel“ lenteles, kuriose buvo pateikiama informacija, kokias pinigų sumas jie gavo ir kaip jas panaudojo namui statyti, tai patvirtina ieškovo paaiškinimus, kad tokiu būdu jis perdavė pinigų, jų panaudojimą kontroliavo). Aplinkybė, kad buvo šalių susitarimas, jog atsakovai grąžins pinigus, kai bus parduotas ginčo namas, patvirtina nustatyta aplinkybė, kad namas buvo statomas tam, kad būtų parduodamas, ir faktas, jog ieškovas kreipėsi į atsakovus, kad šie grąžintų pinigus, ir į teismą prašydamas priteisti iš atsakovų pinigų, kai sužinojo, jog atsakovai namą įsirengė ir jame apsigyveno.
12. Teismas laikė neįrodyta, kad 2011 m. buvo ieškoviui atiduoti 290 000 Lt prieš sodybos pirkimą Nausėdų kaime. Byloje nėra įrodymų, patvirtinančių, jog 2011 m. atsakovai turėjo 290 000 Lt, nepateikti atsakovo paaiškinimus pagrindžiantys įrodymai, jog dalį ieškoviui grąžintų pinigų jis gavo iš su kolega vykdyto bendro verslo, į kurį buvo investavęs apie 150 000 Lt, jog pinigų sumas jam buvo padovanojęs jo senelis ir tėvai, gavę pinigų už parduotą savo turtą.
13. Aplinkybės dėl ieškovo pavedimų vykdymo yra pagrindas vertinti pagal atstovavimo teisinius santykius reglamentuojančias teisės normas ([CK 2.132 straipsnio](#) 1 dalis, 2.133 straipsnio 1 dalis). Atsakovai gavo 38 428,60 Lt (11 129,69 Eur), kai atsakovas, veikdamas pagal įgaliojimą, perdavė ieškoviui priklausantį žemės sklypą, unikalus Nr. (duomenys neskelbtini), UAB „Saukupa“. 2008 m. vasario 27 d. atsakovas pervedė M. M. 6000 Lt. Byloje nėra įrodymų, kad buvo sumokėti 2000 Lt grynaisiais pinigais UAB „Saukupa“. Byloje nėra pateikta įrodymų, patvirtinančių atsakovų susitarimus su M. M. ir UAB „Saukupa“. Jeigu atsakovas perdavė iš lėšų, gautų už parduotus žemės sklypus, 8000 Lt kitiems asmenims, o ieškovas šių aplinkybių nepripažįsta, tai yra pagrindas išvada, jog šios lėšos atsakovų buvo perduotos be teisinio pagrindo ([CPK 178 straipsnis](#)).
14. Atsakovai nurodė, kad atsakovė iš sąskaitos atliko įmokas už ieškoviui priklausančią įmonę „A. L. firma Rūdaičiai“, ieškovas liko skolingas 145,19 Eur. Nustatyta, kad atsakovė laikotarpiu nuo 2007 m. vasario 27 d. iki 2008 m. spalio 13 d. atliko 877,23 Eur (3029,22 Lt) mokėjimų, 9 lentelėje nurodyta, jog atsakovė gavo tuo tikslu iš ieškovo į savo sąskaitą 2527,90 Lt (877,32 Eur). Kadangi ieškovas dėl šių sumų prieštaravimų nepateikė, taip pat įrodymų, jog tokią sumą sumokėjo, tai byloje yra įrodymai, jog faktiškai 877,32 Eur buvo sumokėta, o nurodoma, jog gauta 732,13 Eur, todėl mažinama priteistina ieškinio suma 145,19 Eur.
15. Atsakovai nurodė, kad atsakovas 2007–2009 m. atliko ieškoviui 5583,87 Eur (19 280 Lt) vertės darbus, kurie nurodyti 14 lentelėje, bei 3475,44 Eur (12 000 Lt) vertės darbus, kurie nurodyti 15 lentelėje. Ieškovas pripažino tik aplinkybę, jog jo pavedimu buvo susijusios išlaidos su vykimu į Vilnių dėl ginklų – 200 Lt. Kadangi ieškovas pripažino, jog 200 Lt išlaidos degalams dėl važavimo į Vilnių buvo susidariusios, tačiau nepateikė įrodymų, jog tokią sumą atsakovams grąžino, tai 58 Eur ieškovo prašoma priteisti suma mažintina, nes atsakovai įrodymų, jog išlaidos buvo didesnės, nepateikė.
16. Teismas, įvertinęs atsakovų nurodomas ieškovo jiems perduotų ir kitų konkrečių sumų gavimo ir panaudojimo aplinkybes, konstatavo, kad atsakovai nepateikė įrodymų dėl teisinio pagrindo gauti 165 147, 25 Eur ginčo lėšas jų nurodomais būdais (165 354,44 Eur – 145,19 Eur – 5 8 Eur), ir nagrinėjami atveju egzistuoja nepagrįsto praturtėjimo instituto taikymo sąlygos ([CK](#) 6.237 straipsnis). Ieškovas perdavė atsakovams ginčo sumą, o tai reiškia, kad atsakovai yra praturtėję dėl ieškovo veiksmų. Dėl šios priežasties ieškovo turtas sumažėjo ginčo suma, tai atitinka atsakovų praturtėjimą. Atsakovai praturtėjo, nes ieškovas jiems perdavė nurodytą sumą, t. y. egzistuoja tiesioginis priežastinis ryšys tarp ieškovo turto sumažėjimo ir atsakovų praturtėjimo, be to, nėra teisinio pagrindo atsakovams praturtėti, nepagrįstas praturtėjimas egzistavo pareiškus ieškinį, nėra pagrindo spręsti, kad ieškovas būtų prisiėmęs nuostolių atsiradimo riziką ir ieškovas negali apginti savo pažeistų teisių kitais gynybės būdais.
17. Atsakovai iš esmės neneigė, jog ieškovas perdavė pinigus verslui abiem atsakovams. Nustatyta, kad perduotos lėšos buvo panaudotos atsakovams bendrosios jungtinės nuosavybės teise priklausančiam nekiliojamajam turtui įsigyti, t. y. lėšos buvo panaudotos šeimos interesams tenkinti, todėl taikytina atsakovų solidarijoji atsakomybė ([CK 3.109 straipsnio](#) 1 dalies 5 punktas, 6.6 straipsnio 3–4 dalys, 6.237 straipsnis).
18. Ieškovas nurodė, kad tik 2019 m. suprato, jog atsakovai neįvykdys savo įsipareigojimų, kai šie įsirengė ginčo namą ir persikėlė į jį gyventi, t. y. kad jo teisės yra pažeistos. Atsakovė paaiškino, kad namą pradėjo įrengti 2019 m. pradžioje. Kadangi labiau tikėtina, jog ginčo namas iki dalinės apdailos buvo statomas tam, kad būtų parduotas, ir buvo pardavinėjamas, o tarp šalių buvo susitarimas, jog atsakovai ieškovo perduotas lėšas grąžins, kai parduos namą, tai teismas pripažino, kad ieškovas anksčiau nei 2019 m., kai atsakovai įsirengė namą ir persikėlė į jį gyventi, negalėjo suprasti apie savo teisių pažeidimą. Su ieškiniu į teismą ieškovas kreipėsi 2020 m. vasario 25 d., todėl ieškinio senaties termino savo pažeistoms teisėms ginti nepraleido ([CK](#) 1.125 straipsnis).
19. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, išnagrinėjusi bylą pagal atsakovų apeliacinį skundą, 2022 m. gegužės 31 d. nutartimi pakeitė Klaipėdos apygardos teismo 2021 m. birželio 25 d. sprendimo motyvuojamąją dalį nutartyje išdėstytais motyvais, rezoliucinėje dalyje nurodydamas, kad priteisiama solidariai iš atsakovų 165 147,25 Eur suma yra skola ieškoviui. Kitą sprendimo dalį kolegija paliko nepakeistą.
20. Kolegija nurodė, kad atsakovai nepagrindė bylos nagrinėjimo žodinio proceso tvarka poreikio, jis nenustatytas ir kolegijos iniciatyva. Pagal [CPK](#) 306 straipsnį išsamūs nesutikimo su skundžiamu pirmosios instancijos teismo sprendimu motyvai atsakovų išdėstyti apeliaciniame skunde. Dėl to civilinė byla pagal atsakovų apeliacinį skundą nagrinėtina rašytinio proceso tvarka.
21. Dalį ieškinyje nurodytos sumos atsakovas gavo teisėtai vykdydamas ieškovo pavedimą pagal įgaliojimus, kuriuose nurodyta, jog atsakovas turi teisę gauti lėšas už parduotus žemės sklypus. Kitą lėšų dalį ieškovas pats arba per kitus asmenis pervedė į atsakovų asmenines banko sąskaitas. Labiau tikėtina, kad buvo šalių susitarimas dėl lėšų pervedimo, kadangi ieškovo pinigų perdavimas atsakovams nebuvo vienkartinis (parduotas ne vienas ieškovo nekiliojamąjį turto objektas ir pagal įgaliojimą gauti pinigai; 2007–2008 m., kaip teigia ieškovas, pinigai pervesti 11 kartų). Be to, atsakovai ieškovą elektroniniais laiškais informuodavo apie pinigų panaudojimą, taip pat prašydavo pervesti papildomų lėšų, jei pinigai baigdavosi, pateikdavo ieškoviui išlaidų detalizacijas. Nurodydamas šias aplinkybes ieškovas teigė, kad tarp šalių susiklostė paskolos teisiniai santykiai, atsakovai įrodinėjo paramą verslui, neatlygintą dovanojimą artimiesiems ir pan. Taigi, ieškovo pinigai atsakovams buvo perduodami esant šalių susitarimui, t. y. esant teisėtam pagrindui.
22. Ieškovas (atsakovės tėvas) galimai buvo moraliai įsipareigojęs atsakovams, kadangi ir pats pripažįsta norėjęs padėti dukteriai ir jos sutuoktiniui užsidirbti lėšų (paskolino pinigų, kad atsakovai nupirktų žemės sklypą ir pastatytų namą, kurį pardavę būtų gavę papildomų lėšų).

Toks prigrįžtinės prievolės vykdymas atitinka geros moralės nuostatas, todėl negali būti kvalifikuojamas kaip be pagrindo įgytas turtas ([CK 6.241 straipsnio](#) 1 dalies 3 punktas). Taigi pirmosios instancijos teismas nepagrįstai atsakovams taikė be pagrindo įgyto turto institutą ir neteisingai kvalifikavo ginčo teisinį santykį.

23. Nagrinėjamu atveju ieškovas iš atsakovų prašo priteisti 165 354,44 Eur skolą, kurią sudaro dvi dalys – 92 019,69 Eur, t. y. sumą, kurią atsakovai gavo iš ieškovo už jam priklausiusio turto pardavinimą pagal įgaliojimus, ir 73 334,75 Eur sumą, kuri atsakovams pervesta ieškovo pavedimais asmeniškai ar per trečiuosius asmenis. Atsakovai iš esmės pinigų gavimo fakto neneigia, tačiau pažymi, jog ne visas pinigų sumas gavo asmeniškai iš ieškovo.
24. Ieškovas neatlygintinai įgaliojo atsakovą atstovauti ieškovo interesams parduodant jam nuosavybės teise priklausančią nekilnojamąjį turtą. 2006 m. lapkričio 17 d. įgaliojimo pagrindu, atskaičius Valstybinei mokesčių inspekcijai sumokėtus mokesčius ir išlaidas, susijusias su sandorių notariniu patvirtinimu, atsakovas gavo 279 297 Lt (80 890 Eur), kai pardavė ieškovui priklausančią žemės sklypą, unikalus Nr. (duomenys neskelbtini), ir 38 428,60 Lt (11 129,69 Eur), kai pardavė ieškovui priklausančią žemės sklypą, unikalus Nr. (duomenys neskelbtini). Atsakovai įrodymais nepagrindė pinigų, gautų už parduotą ieškovo turtą, grąžinimo ieškovui fakto. Ieškovo 2006 m. lapkričio 17 d. išduotu įgaliojimu atsakovui nebuvo suteikta teisė disponuoti už parduotą turtą gautomis lėšomis, taip pat nenustatytas atlyginimas už atliekamus pavedimo veiksmus. Taigi, atsakovas, gavęs 92 019,69 Eur pavedimo teisinių santykių pagrindu ir įvykdęs įgaliojime nurodytus veiksmus, privalejo grąžinti ieškovui už parduotą jo nekilnojamąjį turtą gautas lėšas.
25. Pirmosios instancijos teismas pagrįstai nustatė, kad šalių elektroninis susirašinėjimas patvirtina, jog ieškovas pinigus atsakovams perdavė norėdamas ateityje juos atgauti. Šalių elektroniniame susirašinėjime nėra duomenų, patvirtinančių, kad pinigai atsakovams yra perduodami neatlygintinai kaip dovana ar parama verslui. Aplinkybė, kad buvo šalių susitarimas, jog atsakovai grąžins pinigus, kai bus parduotas ginčo namas, patvirtina nustatyta aplinkybė, kad namas buvo statomas tam, kad būtų parduodamas, ir faktas, jog ieškovas kreipėsi į atsakovus, kad šie grąžintų pinigus, ir į teismą prašydami priteisti iš atsakovų pinigus, kai sužinojo, jog atsakovai namą įsirengė ir jame apsigyveno.
26. Kolegija konstatavo, kad yra pakankamas pagrindas šalių santykius kvalifikuoti kaip paskolos, kadangi šalių veiksmai atitinka paskolos sampratą pagal [CK 6.870 straipsnį](#). Pažymėtina, kad tokias aplinkybes rodo byloje surinkti įrodymai (šalių paaiškinimai, elektroninis susirašinėjimas, kt.) ir atsakovai šių aplinkybių iš esmės neneigia, apeliaciniame skunde teigia, kad ieškovas nepagrįstai tvirtina, jog jie atsisakė parduoti namą, tą rodo ir į bylą pateikti skelbimai. Taigi, atsakovai iš esmės neneigia šalių susitarimo dėl namo pardavimo ir kartu, įvykdžius šią sąlygą, įsipareigojimo grąžinti pinigus.
27. Byloje nenustatyta, kad ieškovas būtų siekęs padovanoti atsakovams pinigus, to nepatvirtina nei mokėjimo nurodymų paskirtis, nei šalių susirašinėjimas, nei ieškovo veiksmai siekiant išsireikalauti pinigus (kreipimasis į teismą su ieškiniu), juolab kad atsakovai nuolat teikdavo ieškovui informaciją apie pinigų panaudojimą, jų poreikį. Dėl to spėsti, kad nagrinėjamu atveju turėtų būti taikomos [CK 6.465](#) straipsnyje dovanojimo sutartį reglamentuojančios teisės normos ar juolab [CK 6.476](#) straipsnyje įtvirtintos paramą reglamentuojančios teisės normos, nesant aiškiai išreikštos ieškovo valios tokius veiksmus atlikti, nėra pagrindo. Sutikus su atsakovų argumentais ir pripažinus, kad tarp šalių buvo sudaryta dovanojimo sutartis, atsižvelgiant į dovanotas dideles sumas, būtų pagrindas teigti, jog šalių sandoris buvo sudarytas nesilaikant privalomos notarinės formos ([CK 6.469](#) straipsnis). Atsakovai byloje nereiškė priešiško prašydami ginčo sandorį pripažinti dovanojimo sutartimi, apsiribodami tik nepagrįstais teiginiais, jog paskolos santykių tarp šalių nebuvo, galėjo būti tik dovana arba bent jau parama verslui.
28. Byloje iš esmės nėra ginčo, jog gyvenamąjį namą atsakovai, panaudodami ieškovo ir savo asmenines lėšas, statė tam, kad parduotų, t. y. neketino jame gyventi, o siekė pastatyti namą parduoti ir taip gauti pelno. Nors byloje ir nėra tiesioginių įrodymų, patvirtinančių atsakovų įsipareigojimą grąžinti paskolą ar paskolos grąžinimo datą, tačiau, kolegijos vertinimu, byloje nustatytų faktinių aplinkybių visuma suteikia pakankamą pagrindą konstatuoti tarp šalių egzistavusius paskolos teisinius santykius.
29. Kolegijos vertinimu, atsakovai nebūtų suinteresuoti nuolat informuoti ieškovą apie statybų eigą, jei ieškovas pinigus jiems būtų dovanojęs (davęs neatlygintinai). Be to, atsakovai el. laiškuose kelis kartus užsimena apie būtinybę skolintis iš kitų asmenų, jei ieškovas neatsiųs pinigų, todėl labiau tikėtina, kad atsakovai skolinosi iš ieškovo kaip šeimos nario dėl palankesnių skolinimosi sąlygų (ieškovas nekaltai apie palūkanas ir (ar) netesības), taip pat ši aplinkybė rodo, kad asmeninių lėšų, nepriklausomai nuo to, kiek jų atsakovai realiai turėjo, statyboms atsakovams nepakako.
30. Kolegija atkreipė dėmesį, kad ieškovas nuo pat ieškinio pateikimo viso proceso metu įrodinėjo, jog šalis siejo paskolos teisinius santykius, o atsakovų pozicija buvo nenuosekli ir kito priklausomai nuo į bylą pateikiamų įrodymų. Pradžioje atsakovai viską iš esmės neigė, t. y. nurodė, kad: namą pastatė savo lėšomis, neprašė iš ieškovo pinigų, el. laiškuose rašyti iš atsakovų nenaudojamų pašto dėžučių už parduotus žemės sklypus yra atsiskaityta su ieškovu; namą nusprendė parduoti ne dėl to, kad turėjo kokį įsipareigojimą, o dėl to, jog name kilo gaisras ir po atlikto remonto paaiškėjo, kad karštis namui padarė sunkiai ištaisomus defektus. Vėliau atsakovų pozicija iki bylos išnagrinėjimo pabaigos (taip pat ir apeliaciniame skunde) kito priklausomai nuo byloje paaiškėjusių faktinių aplinkybių ir pateiktų įrodymų, tačiau konkrečiai nenurodant, kokie teisiniai santykiai, atsakovų vertinimu, iš tiesų siejo šalis (dovanojimo, paramos, investicijos į verslą ar partnerystės). Atsakovai, užėmę poziciją, kad su ieškovu jų nesiejo paskolos teisiniai santykiai, logiško ir aiškaus pagrindo, kodėl ėmė ir naudojo ieškovo asmenines lėšas, jei tai nebuvo paskola, nepateikė.
31. Šiuo atveju rašytinė paskolos sutartis nebuvo sudaryta, byloje nėra įrodymų, kad buvo susitarta dėl konkretaus paskolos grąžinimo termino, todėl kolegija laikė, jog ieškovas reikalavimą grąžinti paskolą pareiškė kreipdamasis į teismą dėl skolos priteisimo, kadangi turėjo pagrindą manyti, jog atsakovai nesilaiko susitarimo sąlygų ir neketina, pardavę pastatytą namą, grąžinti jam skolą. Išskaičiavus pirmosios instancijos teismo teisingai nustatytas sumas, sumokėtas už ieškovą jo pavedimu, ieškovui solidariai iš atsakovų priteistina negrąžintos paskolos suma, kurios dydį pagrįstai nustatė pirmosios instancijos teismas.
32. Kolegija nurodė, kad kiti apeliacinio skundo argumentai iš esmės yra susiję su pirmosios instancijos teismo padaryta išvada, jog atsakovai lėšas gavo be teisėto pagrindo. Kadangi kolegija nustatė, jog pirmosios instancijos teismo sprendimu teisiniai šalių santykiai kvalifikuoti netinkamai, t. y. nepagrįstai pripažinta, kad atsakovai pinigus gavo nesant teisėto pagrindo, tai nurodyti atsakovų argumentai nėra aktualūs ir dėl jų plačiau nepasisakytina.

III. Kasacinio skundo ir atsiliepimo į jį teisiniai argumentai

33. Kasaciniu skundu atsakovai prašo panaikinti bylą nagrinėjusių teismų procesinius sprendimus ir priimti naują sprendimą – ieškinį atmesti, priteisti iš ieškovo viso proceso metu patirtų bylinėjimosi išlaidų atlyginimą. Kasacinis skundas grindžiamas šiais argumentais:
- 33.1. Pirmosios instancijos teismo sprendimas priteisti ieškovui pinigus nepareikštu faktiniu pagrindu – dėl nepagrįsto praturtėjimo ir pareigos grąžinti be pagrindo įgytą turtą ([CK 6.237](#) straipsnis) – buvo nepagrįstas. Teismas konstatavo, kad ieškovas neįrodė savo reikalavimo pagrindo – tarp šalių egzistavusių paskolos teisinių santykių, tačiau rėmėsi ieškinyje nenurodytomis aplinkybėmis dėl atsakovų nepagrįsto praturtėjimo, akcentavo, jog atsakovai nepateikė įrodymų dėl teisinio pagrindo gauti ginčo lėšas jų nurodomais būdais, nors ieškinyje nebuvo grindžiamas reikalavimu ar faktais grąžinti be teisinio pagrindo gautas lėšas.
- 33.2. Atsakovai sutiko su pirmosios instancijos teismo išvada, kad tarp ieškovo ir atsakovų nėra paskolos teisinių santykių, o ieškovas

tokiai teismo išvada neprieštaravo, atsiliepime į apeliacinį skundą sutikdamas su nepagrįsto praturtėjimo ar turto be pagrindo gavimo institutų taikymu ginčo atvejui. Taigi apeliacinės instancijos teismas savo iniciatyva pakeitė pirmosios instancijos teismo atliktą šalių teisiųjų santykių kvalifikaciją iš lėšų gavimo be teisinio pagrindo ([CK 6.237 straipsnis](#)) į paskolos ([CK 6.870 straipsnis](#)). Apeliacinės instancijos teismas pirmiausia nurodė, jog bylą nagrinėja neperžengdamas apeliaciniame skunde nustatytų ribų ([CPK 320 straipsnio](#) 1 dalis), o vėliau, net neįspėjęs bylos šalių, savo iniciatyva perkvalifikavo teisinius santykius ir nurodė, jog dėl apeliacinio skundo argumentų, susijusių su pirmosios instancijos teismo padaryta išvada, kad atsakovai lėšas gavo be teisėto pagrindo, plačiau nepasisakys, kadangi jie nėra aktualūs. Atsakovų nuomone, apeliacinės instancijos teismas pažeidė [CPK](#) 13, 320 straipsnių nuostatas, nukrypo nuo Lietuvos Aukščiausiojo Teismo suformuotos praktikos dėl proceso teisės normų, reglamentuojančių dispozityvumo principą ir apeliacinės instancijos teismo teisę išeiti už apeliacinio (atskirojo) skundo ribų (pranešti apie ketinimą tai padaryti) (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. liepos 1 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-212-969/2020](#); 2020 m. birželio 3 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-159-421/2020](#); 2022 m. balandžio 13 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-87-823/2022](#); kt.). Kasacinio teismo praktika dėl tinkamo byloje dalyvaujančių asmenų informavimo apie ketinimą peržengti apeliacinio (atskirojo) skundo ribas formuojama, be kita ko, atsižvelgiant į Europos Žmogaus Teisių Teismo (toliau – ir EŽTT) jurisprudenciją dėl teisės į teisingą teisimą (žr. EŽTT 2005 m. spalio 13 d. sprendimą byloje *Clinique des Acacias and Others prieš Prancūziją*, peticijos Nr. 65399/01, 65406/01, 65405/01 ir 65407/01; 2006 m. vasario 16 d. sprendimą byloje *Prikyan and Angelova*, peticijos Nr. 44624/98; kt.).

33.3. Apeliacinės instancijos teismas, vertindamas, jog šalis siejo paskolos teisiniai santykiai, netinkamai teisiniu santykiu pritaikė [CK](#) 6.870 straipsnį ir nukrypo ir nuo Lietuvos Aukščiausiojo Teismo suformuotos šio straipsnio taikymo praktikos (žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. lapkričio 4 d. nutartį civilinėje byloje [Nr. e3K-3-292-611/2020](#)). Ieškoviui, pareiškusiam reikalavimą dėl skolos grąžinimo, kilo pareiga įrodyti, kad paskolos sutartis buvo sudaryta, t. y. pareiga įrodyti abiejų paskolos sutarties esminių sąlygų egzistavimą ([CPK 178 straipsnis](#)). Įrodinėjimo dalyką sudarė faktinės aplinkybės: ar pinigai ieškovo buvo perduoti atsakovams kaip paskola ir ar atsakovai įsipareigojo gautus kaip paskolą pinigus ieškoviui grąžinti. Ieškovas nė vienos iš šių faktinių aplinkybių, kurios galėtų patvirtinti paskolos sutarties egzistavimą, neįrodė. Atsakovų nuomone, teismas netinkamai paskirstė įrodinėjimo našta tarp šalių, o savo išvada grindė tik prieštarais ieškovo paaiškinimais ir prielaidomis. Nė viename atsakovų iš ieškovo gautame mokėjimo nurodyme nenurodyta pervedamų lėšų paskirtis, todėl pavedimai nepatvirtina pinigų, kaip paskolos dalyko, perdavimo atsakovams. Nė viename el. laiške neužsimenama apie tai, jog ieškovas suteikia atsakovams paskolą. El. susirašinėjimo medžiaga patvirtina, jog atsakovai nusprendžia pinigų nebesiskolinti, kadangi pinigų atsitys (o ne paskolins) ieškovas. Apeliacinės instancijos teismas įrodinėjimo našta neteisėtai perkėlė atsakovams, akcentuodamas, jog atsakovai nepateikė tiesioginių įrodymų, jog šalis siejo neatlygintinai (dovanojimo, paramos) teisiniai santykiai, nors atsakovai to daryti neprivalėjo, tai patvirtina [CK 6.870 straipsnio](#) turinys ir kasacinio teismo praktika (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. spalio 20 nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-259-381/2021](#)). Be to, apeliacinės instancijos teismas visiškai neteisingai interpretavo šalių el. susirašinėjimą, vertindamas šalių santykius kaip paskolos tuo pagrindu, jog šalių elektroniniame susirašinėjime nėra jokių duomenų, patvirtinančių, kad pinigai atsakovams yra perduodami neatlygintinai kaip dovana ar parama verslui. Šalių elektroniniame susirašinėjime nėra jokių duomenų, patvirtinančių, kad pinigai atsakovams yra perduodami kaip paskola. Nurodydamas, jog atsakovai galėjo skolintis iš ieškovo lėšas dėl palankesnių sąlygų (palūkanų nebuvimo), apeliacinės instancijos teismas tokias išvadas grindė tik prielaidomis.

33.4. Teismas nepagrįstai suteikė didesnę įrodomąją galią ieškovo argumentams nei atsakovų ir, priteisdamas iš atsakovų pinigus ieškoviui, rėmėsi vien subjektyviais ir visiškai nepagrįstais ieškovo paaiškinimais bei jo pateikta byloje esančių dokumentų interpretacija. Ieškovo niekuo nepagrįstus teiginius teismas laikė faktais, o atsakovų argumentus atmetė nurodydami, jog jie nėra pagrįsti įrodymais. Kasacinis teismas yra išaiškinęs, kad jeigu tam tikram faktui patvirtinti nėra tiesioginių įrodymų, o netiesioginiai įrodymai neturi pakankamos įrodomosios galios, turi būti vertinama, kad ieškinyje nurodytos aplinkybės neprodytos dėl įrodymų nepakankamumo ([CPK 185 straipsnis](#)) (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. kovo 15 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-145-415/2017](#)). Išvada dėl paskolos teisiųjų santykių apeliacinės instancijos teismas grindė vien netiesioginiais įrodymais – ieškovo subjektyviais paaiškinimais ir jo pateikta byloje esančių dokumentų interpretacija. Prieštarai yra ir apeliacinės instancijos teismo argumentai, jog ieškovas, esą paskolindamas atsakovams pinigų, vykdė prigimtą prievolę (lot. *obligatio naturalis*).

34. Ieškovas atsiliepimu į kasacinį skundą prašo kasacinį skundą atmesti, priteisti iš atsakovų bylinėjimosi išlaidų atlyginimą. Atsiliepime nurodomi šie argumentai:

34.1. Apeliacinės instancijos teismo atliktas faktinių bylos aplinkybių, nurodytų apeliaciniame skunde, savarankiškas teisinis kvalifikavimas negali būti laikomas apeliacinio skundo ribų peržengimu, net jeigu apeliaciniame skunde šios faktinės aplinkybės nebuvo kvalifikuotos pagal konkrečią ir tinkamą teisės normą (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. spalio 1 d. nutartį civilinėje byloje [Nr. 3K-3-404/2014](#)). Pagal bendrąją taisyklę apeliacinio bylos nagrinėjimo ribas apibrėžia apeliaciniame skunde nurodyti apelianto argumentai kartu su skundžiamos teismo sprendimo dalies nurodymu (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. spalio 21 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-484/2013). Tam, kad būtų galima atsakyti į atsakovų apeliaciniame skunde keliamą argumentą, ar pirmosios instancijos teismas teisingai kvalifikavo ginčą, apeliacinės instancijos teismas turėjo patikrinti faktines aplinkybes, kurios aktualios ginčo teisinio santykio kvalifikavimui. Atsakovams teigiant, kad jie neturi grąžinti ieškoviui jiems perduotų pinigų, teismas turėjo nustatyti ieškovo atsakovams perduotų lėšų pagrindą, ir ši aplinkybė lėmė ginčo teisiųjų santykių kvalifikavimą. Apeliacinės instancijos teismas šalių santykius teisiskai kvalifikavo kaip paskolos santykius, nenustatė jokių naujų aplinkybių, kurios nebūtų buvusios įrodinėjamos ir nustatytos nagrinėjant bylą pirmosios instancijos teisme. Be to, bylą nagrinėjant pirmosios instancijos teisme atsakovai nurodė, kad šalys nebuvo sudariusios paskolos sutarties.

34.2. Atsakovas nepagrįstai remiasi Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2022 m. balandžio 13 d. nutartyje civilinėje byloje [Nr. e3K-3-87-823/2022](#) pateiktais išaiškinimais, nes bylą faktinės aplinkybės skiriasi. Šios bylos atveju, priešingai nei nurodomos, apeliacinės instancijos teismas nepriėmė atsakovams, kurie padavė apeliacinį skundą, blogesnio sprendimo, o tik pakeitė ginčo santykių teisinį kvalifikavimą, neišeidamas už apeliacinio skundo nagrinėjimo ribų.

34.3. Kasacinio teismo formuojamoje praktikoje pabrėžiama, kad teisinis ginčo santykio kvalifikavimas, teisės normų aiškinimas ir taikymas ginčo santykiui yra bylą nagrinėjančio teismo prerogatyva (žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. gruodžio 19 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-371-701/2019](#)). Teismai konstatavo, kad ieškovas atsakovams yra perdavęs 165 354,44 Eur, o pagrindo negrąžinti lėšų nenustatyta. Nors teismai skirtingai kvalifikavo ginčo santykį, tačiau abu konstatavo, kad egzistuoja pagrindas priteisti iš atsakovų ieškovo jiems perduotus pinigus. Ieškovas prašė teismo priteisti iš atsakovų pinigus, kuriuos buvo perdavęs atsakovams paskolos suteikimo pagrindu. Pirmosios instancijos teismas nusprendė, kad šalių nesiejo paskolos teisiniai santykiai. Atsakovai, teigdami, kad jų su ieškovu nesiejo paskolos teisiniai santykiai, kad jie neturi pareigos grąžinti pinigų, logiško ir aiškaus pagrindo, kodėl jie ėmė ir naudojo ieškovo asmenines lėšas, bylos nagrinėjimo metu nepateikė. Atsakovų pozicija buvo nenuosekli ir kito, priklausomai nuo į bylą pateikiamų įrodymų. Teismai, vertindami atsakovų poziciją, kad ieškovo paskolintos sumos galima buvo dovana ar parama verslui, konstatavo, jog byloje šiuos teiginius patvirtinančių aplinkybių, išskyrus pačių atsakovų subjektyvius paaiškinimus, nėra.

34.4. Teismai tinkamai taikė proceso teisės normas, reglamentuojančias įrodinėjimą, įrodymų vertinimą, jų pakankamumą, todėl pripažinę, kad ieškovas atsakovams pinigų yra perdavęs ir kad nėra teisinio pagrindo ieškovo perduotų lėšų palikti atsakovams, pagrįstai nusprendė jas priteisti ieškoviui. Atsakovai nurodo, kad teismai nepagrįstai didesnę įrodomąją galią suteikė ieškovo argumentams nei atsakovų, tačiau, bylos duomenimis, atsakovai nuo pat proceso pradžios elgėsi nesąžiningai, klaidino teismus, teikė melagingus duomenis (kad jie „Excel“ lentelių nesudarė ir jų neteikė ieškoviui; kad elektroninio pašto dėžutė nekūrė ir jomis nesinaudojo; kad iš ieškovo gautus pinigus išgrynino, neigė juos naudoję gyvenamajam namui statyti, tačiau vėliau, į bylą pateikus banko sąskaitos išrašus, tvirtino priešingai,

kad dalis ieškovo perduotų pinigų buvo atsakovams suteikti kaip parama, o atsiliepime į ieškinį nurodė, kad atsakovas gautus pinigus, išskaičiavęs turėtas išlaidas, grąžino ieškovui kaip įgaliojimo pagrindu veikęs asmuo).

Teisėjų kolegija

konstatuoja:

IV. Kasacinio teismo argumentai ir išaiškinimai

Dėl draudimo peržengti apeliacinio skundo ribas ir šalių teisinių santykių kvalifikavimo

35. Atsakovai kasaciniame skunde nurodo, kad pirmosios instancijos teismas neteisėtai kvalifikavo ginčą ieškovo nenurodytu teisiniu pagrindu (nepagrįsto praturtėjimo), o apeliacinės instancijos teismas peržengė bylos nagrinėjimo ribas, nes savo iniciatyva pakeitė pirmosios instancijos teismo atliktą šalių teisinių santykių kvalifikaciją iš lėšų gavimo be teisinio pagrindo ([CK 6.237 straipsnis](#)) į paskolos ([CK 6.870 straipsnis](#)).
36. Pagal [CPK 135 straipsnio](#) 1 dalyje nustatytą teisinį reguliavimą bylos nagrinėjimo ribas apibrėžia faktinis ieškinio pagrindas ir ieškovo suformuluotas reikalavimas (ieškinio dalykas) (2, 4 punktai).
37. Faktinis ieškinio pagrindas – tai aplinkybės, kuriomis ieškovas grindžia savo materialųjį teisinį reikalavimą (ieškinio dalyką). Teismas, priimdamas sprendimą, yra saistomas ieškinio (priešieškinio) pagrindu nurodytų aplinkybių ir negali peržengti ieškinio (priešieškinio) ribų, t. y. negali keisti nei ieškinio dalyko (pvz., negali priteisti šaliai to, ko ji neprašo, arba priteisti daugiau, nei šalis prašo), nei ieškinio pagrindo (negali nustatyti tokių aplinkybių, kuriomis, reikšdamas reikalavimą, nesirėmė ieškovas, negali savo sprendime remtis tokiais faktais, kurių šalys teismui nenurodė, ir įrodymais, kurių byloje nėra) (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. gruodžio 29 d. nutartį civilinėje byloje [Nr. 3K-3-710-611/2015](#); kt.).
38. Teismas, ištyręs ieškinyje nurodytas faktines aplinkybes ir atsakovo atskirtimus, kvalifikuoja ginčo santykius (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. lapkričio 8 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-486/2012](#); 2021 m. kovo 25 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-65-684/2021](#), 52 punktas). Kai teismas, sprenddamas ginčą pagal šalių nurodytas aplinkybes, formuluoja teisinius argumentus arba taiko teisės normas, kuriais nesiremia šalys ar dalyvaujantys byloje asmenys, tai nėra ieškinio pagrindo keitimas ir byloje pareikštų reikalavimų peržengimas, nes jis vykdo savo pareigą nustatyti reikalavimo teisinį pagrindą (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. kovo 7 d. nutartį civilinėje byloje [Nr. 3K-3-95/2011](#); 2014 m. liepos 3 d. nutartį civilinėje byloje [Nr. 3K-3-369/2014](#)).
39. Nagrinėjamoje byloje pirmosios instancijos teismas konstatavo, kad ieškovas neįrodė esminių paskolos sutarties sąlygų ([CK 6.870 straipsnis](#)), tačiau nustatė lėšų pervedimo atsakovams faktą ir nusprendė, kad atsakovams nepateikus įrodymų, patvirtinančių teisinį pagrindą gauti ginčo lėšas, yra nepagrįsto praturtėjimo instituto taikymo sąlygos ([CK 6.237 straipsnis](#)). Spręstina, kad pagal ieškovo nurodytą faktinį ieškinio pagrindą toks ginčo kvalifikavimas neišejo iš bylos nagrinėjimo ribų.
40. Dėl atsakovų argumento, kad apeliacinės instancijos teismas nepagrįstai keitė pirmosios instancijos teismo nustatytą teisinį pagrindą, pažymėtina, kad apeliaciniam procesui taikomos ir pirmosios instancijos teismo procesą reglamentuojančios nuostatos, neprieštaraujančios apeliacinį procesą reglamentuojančioms normoms ([CPK 302 straipsnis](#)). Tai reiškia, kad apeliacinis teismas, nors nagrinėja bylą pagal apeliacinio proceso normų nustatytas taisykles, tačiau kaip ir pirmosios instancijos teismas yra saistomas proceso normų, reglamentuojančių ieškinio pagrindą ir dalyką bei draudimą peržengti ieškinio ribas (žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2023 m. vasario 9 d. nutarties civilinėje byloje [Nr. e3K-3-55-701/2023](#) 77 punktą).
41. [CPK 320 straipsnio](#) 1 dalyje nustatyta, kad bylos nagrinėjimo apeliacine tvarka ribas sudaro apeliacinio skundo faktinis ir teisinis pagrindas bei absoliučių sprendimo negaliojimo pagrindų patikrinimas. Kasacinis teismas yra išaiškinęs, kad šiame straipsnyje išreikštas ir įtvirtintas visuotinai pripažintas civilinio proceso teisės principas *tantum devolutum quantum appellatum*, kuris, be kita ko, reiškia, jog apeliacinės instancijos teismas turi tikrinti tik apskųstos pirmosios instancijos teismo sprendimo dalies teisėtumą bei pagrįstumą ir neturi tikrinti, ar teisėtis ir pagrįstos yra tos sprendimo dalys, kurios nebuvo apskųstos apeliacine tvarka; be to, apeliacinės instancijos teismas neturi savo iniciatyva išplėsti apeliacinio skundo argumentų sąrašo ir imtis analizuoti tokių argumentų, kurie apeliaciniame skunde nėra nurodyti (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. birželio 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-311-415/2016, 21 punktas; 2022 m. sausio 19 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-132-403/2022](#), 29 punktas).
42. Tačiau draudimas peržengti apeliacinio skundo ribas nereiškia, kad apeliacinės instancijos teismas gali remtis tik apeliaciniame skunde nurodytais argumentais ir įrodymais. Apeliaciniame procese dalyvauja priešingų interesų turinčios šalys. Pagal [CPK 318 straipsnio](#) 1 dalį šalys privalo raštu pateikti atsiliepimus į apeliacinį skundą, kuriuose išdėsto savo nuomonę dėl paduoto apeliacinio skundo, nurodo byloje reikšmingas aplinkybes, teisinius argumentus. Apeliacinės instancijos teismo rėmimasis faktais ir įrodymais, neminimais apeliaciniame skunde, tačiau nurodytais kitos šalies, atsikertančios į apeliacinį skundą, nelaikomas išėjimu už apeliacinio skundo ribų (žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2022 m. sausio 19 d. nutarties civilinėje byloje [Nr. e3K-3-132-403/2022](#) 33 punktą).
43. Nagrinėjamoje byloje pirmosios instancijos teismas konstatavo, kad yra nepagrįsto praturtėjimo instituto taikymo sąlygos ([CK 6.237 straipsnis](#)). Apeliacinės instancijos teismas nusprendė priešingai – kad buvo pakankamas pagrindas šalių teisinius santykius kvalifikuoti kaip paskolos pagal [CK 6.870 straipsnį](#), atitinkamai nebepasisakė dėl lėšų gavimo be teisinio pagrindo. Kasaciniame skunde atsakovai nurodo, kad teikdami apeliacinį skundą sutiko su pirmosios instancijos teismo išvada, jog tarp ieškovo ir atsakovų nėra paskolos teisinių santykių, o ieškovas atsiliepime į apeliacinį skundą sutiko su nepagrįsto praturtėjimo ar turto be pagrindo gavimo institutų taikymu ginčo atvejui, todėl apeliacinės instancijos teismas, peržengęs apeliacinio skundo ribas ir neinformavęs bylos šalių, kaip to reikalaujama pagal [CPK 320 straipsnio](#) 1 dalį, nepagrįstai perkvalifikavo teisinius santykius. Teisėjų kolegija šiuos kasacinio skundo argumentus laiko nepagrįstais.
44. Ieškovas prašė teismo priteisti solidariai iš atsakovų 165 354,44 Eur skolą, nuo pat ieškinio pateikimo viso proceso metu įrodinėjo, jog jį su atsakovais siejo paskolos teisiniai santykiai. Taigi šios bylos faktinis ieškinio pagrindas – aplinkybės, kuriomis ieškovas grindė savo materialųjį teisinį reikalavimą grąžinti pinigus, buvo susijusios su šalių paskolos teisiniais santykiais. Atsiliepime į ieškinį atsakovai paskolos teisinius santykius su ieškovu neigė, nurodė, kad tarp šalių buvo susiklostę atstovavimo teisiniai santykiai, atsakovui pardavus ieškovo žemės sklypus pinigai pastarajam buvo grąžinti, o dėl likusios ieškovo prašomos priteisti sumos atsakovai neigė pinigų jiems perdavimo faktą. Bylos nagrinėjimo metu atsakovų pozicija keitėsi – nors atsakovai pripažino, kad gavo pinigus iš ieškovo, tačiau, neigdami paskolos faktą, teigė, kad ieškovas perdavė jiems pinigus neatlygintinai.
45. Ieškovas atsiliepime į apeliacinį skundą sutiko su pirmosios instancijos teismo atlikta teisinių santykių kvalifikacija kaip nepagrįsto praturtėjimo, nes ieškovui, nors jis byloje įrodinėjo būtent paskolos sudarymo faktą, svarbiausia buvo pirmosios instancijos teismo konstatuota atsakovų pareiga grąžinti jam pinigus. Apeliacinės instancijos teismas, pakartotinai įvertinęs šalių procesiniuose dokumentuose nurodytas ir byloje pirmosios instancijos teismo nustatytas faktines aplinkybes, nesutiko su pirmosios instancijos teismo išvada, kad atsakovai iš ieškovo

gavo pinigus be pagrindo, ir šalių santykius kvalifikavo kaip paskolas.

46. Teisėjų kolegija, atsižvelgdama į tai, kad ginčo teisinių santykių kvalifikavimas priklauso ne šalių, o teismo kompetencijai, nepriklausomai nuo teismo instancijos, taip pat į byloje teiktų procesinių dokumentų turinį, nusprendžia, kad pirmosios instancijos teismas neišėjo už ieškinio ribų patenkinęs ieškovo reikalavimą kitu nei ieškinyje nurodytu pagrindu, o apeliacinės instancijos teismas, pakeitęs šalių teisinių santykių kvalifikaciją, neišėjo nei už ieškinio, nei už apeliacinio skundo ribų. Kadangi apeliacinės instancijos teismas vertino tik byloje nustatytas ir šalių procesiniuose dokumentuose nurodytas aplinkybes, neperžengė ieškovo pirminio reikalavimo, į kurį atsakovai turėjo visas procesines galimybes pateikti atsikirtimus, ribų, tai nėra pagrindo konstatuoti, kad teismas šioje byloje priėmė šurprizinį sprendimą tiek įrodymų tyrimo ir vertinimo, tiek teisės taikymo aspektu. Atsakovams buvo suteikta galimybė pirmosios instancijos teismo procese pateikti įrodymus ir teikti paaiškinimus dėl šalių santykių kvalifikavimo kaip paskolos, kaip to reikalaujama pagal EŽTT praktiką (žr. 1997 m. vasario 18 d. sprendimo byloje *Nideröst-Huber prieš Šveicariją*, peticijos Nr. 18990/91, 24 punktą; 2001 m. gegužės 31 d. sprendimo byloje *K. S. prieš Suomiją*, peticijos Nr. 29346/95, 21 punktą; 2014 m. kovo 3 d. sprendimo byloje *Duraliyski prieš Bulgariją*, peticijos Nr. 45519/06, 30 punktą; kt.) (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. balandžio 3 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-7-74-313/2017](#), 68 punktas).

Dėl paskolos sutarties sudarymo ir ieškovo pareigos įrodyti šį faktą

47. Remiantis [CK 6.870 straipsnio](#) 1 dalimi, paskolos sutartimi viena šalis (paskolos davėjas) perduoda kitos šalies (paskolos gavėjo) nuosavybės pinigus arba rūšies požymiais apibūdintus suvartojamuosius daiktus, o paskolos gavėjas įsipareigoja grąžinti paskolos davėjui tokią pat pinigų sumą (paskolos sumą) arba tokį pat kiekį tokios pat rūšies ir kokybės kitų daiktų bei mokėti palūkanas, jeigu sutartis nenustato ko kita. Pagal šio straipsnio 2 dalį, paskolos sutartis pripažįstama sudaryta nuo pinigų arba daiktų perdavimo momento.
48. Paskolos sutartis yra realinė, t. y. ji pripažįstama sudaryta nuo pinigų arba daiktų (paskolos dalyko) perdavimo paskolos gavėjui momento ([CK 6.870 straipsnio](#) 2 dalis), todėl tam, kad tarp šalių atsirastų teisiniai pinigų paskolos santykiai, turi egzistuoti du juridinę reikšmę turintys faktai: 1) paskolos dalyko (pinigų) perdavimas paskolos gavėjo nuosavybėn; 2) paskolos gavėjo įsipareigojimas tokią pat pinigų sumą grąžinti paskolos davėjui. Šios sąlygos laikomos esminėmis paskolos sutarties sąlygomis, kurių nors vienos nesant paskolos sutartis negali būti laikoma sudaryta (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. lapkričio 4 d. nutarties civilinėje byloje [Nr. e3K-3-292-611/2020](#) 14 punktą; 2021 m. spalio 12 d. nutarties civilinėje byloje [Nr. e3K-3-259-381/2021](#) 14 punktą).
49. Pagal bendrąją įrodinėjimo naštos paskirstymo taisyklę dalyvaujantys civiliniame teisme ginče asmenys turi įstatyme nustatytą pareigą įrodyti aplinkybes, kuriomis remiasi kaip savo reikalavimų arba atsikirtimų pagrindu ([CPK 178 straipsnis](#)). Įrodymų naštos paskirstymo taisyklė iš paskolos sutarties kilusiuose ginčiuose yra tokia, kad kreditorius turi įrodyti, jog paskolą suteikė, o skolininkas – jog paskolą grąžino (žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. vasario 14 d. nutarties civilinėje byloje [Nr. e3K-3-21-378/2018](#) 22 punktą; 2018 m. gruodžio 27 d. nutarties civilinėje byloje [Nr. 3K-3-524-701/2018](#) 58 punktą).
50. Pagal [CK 6.871 straipsnio](#) 1 dalį fizinių asmenų paskolos sutartis turi būti rašytinė, jeigu paskolos suma viršija šešis šimtus eurų. Rašytinės formos reikalavimus atitinka paskolos gavėjo pasirašytas paskolos raštelis arba kitoks skolos dokumentas, patvirtinantis paskolos sutarties dalyko perdavimą paskolos gavėjui (3 dalis). Jeigu paskolos suma viršija tris tūkstančius eurų ir šis sandoris yra vykdomas grynaisiais pinigais, paskolos sutartis turi būti notarinės formos (4 dalis).
51. Byloje ginčas kilo dėl paskolos sutarties, kuri pagal įstatymą turi būti sudaroma paprasta rašytine forma, sudarymo fakto. Įstatyme nenustatyta imperatyvaus nurodymo, kad negalioja sandoris, sudarytas nesilaikant paprastos rašytinės formos, taigi žodžiu sudaryta paskolos sutartis, kuri turėjo būti sudaryta paprasta rašytine forma, galioja, tačiau, kilus ginčui dėl jos sudarymo, įstatymas riboja įrodymų leistinumą ([CK 1.93 straipsnio](#) 2 dalis, 6.875 straipsnio 2 dalis).
52. Išimtis dėl draudimo rentis liudytojų parodymais įtvirtinta [CK 1.93 straipsnio](#) 6 dalyje, pagal kurią draudimo rentis liudytojų parodymais teismas gali netaikyti, jeigu tai prieštarautų sąžiningumo, teisingumo ir protingumo principams ir yra kitokių rašytinių, nors ir netiesioginių sandorio sudarymo įrodymų (1 punktas); arba sandorio sudarymo faktą patvirtinantys rašytiniai įrodymai yra prarasti ne dėl šalies kaltės (2 punktas); arba, atsižvelgiant į sandorio sudarymo aplinkybes, objektyviai nebuvo įmanoma sandorio įforminti raštu (3 punktas); arba, atsižvelgiant į šalių tarpusavio santykius, sandorio prigrįžti bei kitas svarbias bylai aplinkybes, draudimas panaudoti liudytojų parodymus prieštarautų sąžiningumo, teisingumo ir protingumo principams (4 punktas) (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. kovo 28 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-97-916/2018](#), 39 punktas).
53. Aiškindamas paskolos teisinių santykių atsiradimą reglamentuojančias teisės normas kasacinis teismas yra išaiškinęs, kad banko mokėjimo pavedimas savaime nepatvirtina buvus paskolos teisinius santykius. Pinigų pervedimas yra tik tam tikrų įsipareigojimų vykdymą liudijantis veiksmas, tačiau pačios prievolės, susijusios su pinigų pervedimu, gali kilti ne tik paskolos, bet ir kitokių teisinių santykių pagrindu (pvz., bendro verslo, atsiskaitymų už suteiktas paslaugas, patiektas prekes ir kt.) (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. liepos 3 d. nutartį civilinėje byloje [Nr. 3K-3-447-313/2015](#); 2021 m. spalio 20 d. nutarties civilinėje byloje [Nr. e3K-3-259-381/2021](#) 17 punktą).
54. Teisėjų kolegija, atsižvelgdama į nurodytus kasacinio teismo išaiškinimus, nurodo, kad, ieškovui šioje byloje pareiškus reikalavimą grąžinti skolą, įrodinėjimo dalyką byloje sudarė faktinės aplinkybės, galinčios patvirtinti paskolos sutarties sudarymo faktą: kad pinigai buvo perduoti ieškovo ir kad jie buvo perduoti atsakovams būtent kaip paskola.
55. Šioje byloje ieškovas nurodė, kad 2007–2008 m. atsakovams paskolino 165 354, 44 Eur tam, kad šie nusipirktų žemės sklypą ir iki dalinės apdailos pastatytų gyvenamąjį namą. Ieškovas teigia, kad buvo sutarta, jog pastatytą namą atsakovai parduos ir grąžins ieškovui skolą, o gautą pelną pasiliks sau, aplinkybę, kad pinigai buvo perduoti, įrodinėjo mokėjimo pavedimais.
56. Atsakovų pozicija iki bylos išnagrinėjimo pabaigos kito priklausomai nuo byloje paaiškėjusių faktinių aplinkybių ir pateiktų įrodymų. Atsakovai įrodinėjo, jog ieškovas pasiūlė investuoti į verslą gyvenamajam namui statyti, tačiau jie suprato, kad ieškovas, kaip atsakovės tėvas, pinigų dovanoja, be to, už tuos pinigus jie tvarkė ir ieškovo reikalus, taigi veikė kaip ieškovo atstovai. Taip pat teigė, kad 2011 m. ieškovui buvo grąžinta pinigų suma (290 000 Lt) prieš sodybos pirkimą Nausėdų kaime.
57. Nagrinėjamoje byloje teismo nustatyta, kad atsakovai gavo iš ieškovo ginčo sumą –165 354,44 Eur. Kasaciniame skunde atsakovai nurodo, kad byloje nėra įrodymų, jog jie įsipareigojo ieškovui grąžinti pinigus, nors tokia pareiga nustatyta būtent skolą prašančiam priteisti ieškovui.
58. Pagal ginčo skolos sumą paskolos sutartis turėjo būti sudaryta raštu ([CK 6.871 straipsnio](#) 3 dalis). Šalys nebuvo sudariusios rašytinės sutarties, tačiau pinigai buvo pervesti į banko sąskaitą.
59. Apeliacinės instancijos teismas byloje konstatavo, kad nors byloje nėra tiesioginių įrodymų, patvirtinančių atsakovų įsipareigojimą grąžinti paskolą ar paskolos grąžinimo datą, tačiau nustatytų faktinių aplinkybių visuma suteikia pakankamą pagrindą konstatuoti šalių paskolos teisinius santykius. Tokią išvadą teismas padarė remdamasis įrodymų visetu – mokėjimo pavedimais, šalių elektroniniu susirašinėjimu, jų paaiškinimais, liudytojų parodymais, lėšų panaudojimo lentelėmis-ataskaitomis.
60. Atsakovai nurodo, kad apeliacinės instancijos teismas nepagrįstai rėmėsi elektroniniais laiškais kaip tinkamais įrodymais šioje byloje. Pagal kasacinio teismo formuojamą praktiką elektroniniai laišškai, juolab jei juose pateiktą informaciją patvirtina ir kiti byloje pateikti įrodymai, yra

tinkama įrodinėjimo priemonė (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. vasario 1 d. nutartį civilinėje byloje [Nr. 3K-3-23/2012](#); 2013 m. gruodžio 17 d. nutartį civilinėje byloje [Nr. 3K-3-676/2013](#)). Nagrinėjamoje byloje pateiktuose elektroniniuose laiškuose tiesiogiai nėra įvardyta, kad ieškovas skolina pinigus atsakovams, o šie įsipareigoja grąžinti skolą ieškovui. Tačiau elektroniniuose laiškuose yra dėstoma abiejų šalių pozicija dėl pinigų pervedimo ir panaudojimo, t. y. atsakovų kartotiniai reikalavimai, kad ieškovas pervestų pinigų (be kita ko, teigiama, kad pinigai, gauti pardavus žemės sklypus, bus panaudoti langams pirkti), teigiant, kad bus lengviau vasarą surasti namui pirkėją, kad net statybų metu namas yra pirkėjų apžiūrimas, nurodoma planuojama gauti kaina, kad tai yra ieškovo investicija, siūlymas ieškovui dar papildomai investuoti, panaudotų pinigų ataskaitos.

61. Atsakovų nuomone, apeliacinės instancijos teismas nepagrįstai rėmėsi byloje esančiais elektroniniais laiškais dar ir dėl to, kad juose nėra aptartas paskolos sudarymo faktas. Su šiuo atsakovų argumentu nesutiktina, nes teismai vertino elektroniniuose laiškuose esančią informaciją byloje apklaustų liudytojų ir pačių šalių paaiškinimų kontekste. Teisėjų kolegijos vertinimu, šioje byloje nėra pagrindo konstatuoti, kad buvo pažeistas įrodymų pakankamumo ir patikimumo reikalavimas, kuris reškia, jog bylos įrodymai turi neprieštarauti vieni kitiems ir jų visuma leidžia daryti pagrįstą išvadą apie įrodinėjamų faktinių aplinkybių buvimą. Įvertinant keletą įrodymų, lemia ne tik kiekvieno iš įrodymų patikimumas, bet ir įrodomųjų duomenų tarpusavio santykis – ar nėra prieštaravimų tarp jų, ar šalutiniai duomenys patvirtina pagrindinius, ar pakankami yra tiesioginiai duomenys, ar nuoseklūs yra šalutiniai įrodomieji faktai (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. sausio 4 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-150/2007](#)). Papildomai pažymėtina, kad atsakovai savo atsikirtimuose apskritai nuosekliai neįrodinėjo jokio teisinio pagrindo, kuriuo jie manė gavę šias lėšas.
62. Nors atsakovai kasaciniame skunde pagrįstai nurodo, kad ieškovo pinigų pervedimai yra be mokėjimo paskirties nurodymo ir savaime neįrodo pinigų perdavimo būtent paskolos sutartinio fakto, tačiau šie mokėjimai yra tiesioginis rašytinis įrodymas, patvirtinantis faktą, kad atsakovai pinigų gavo, o netiesioginiai įrodymai, kurių visuma rėmėsi apeliacinės instancijos teismas, nustatydamas paskolos faktą, buvo leistini pagal pirmiau aptartą [CK 1.93 straipsnio](#) 6 dalies 4 punktą (nes atsakovė yra ieškovo artima giminaitė (duktė)). Byloje esantys įrodymai buvo surinkti tinkamai paskirsčius įrodinėjimo našą (teikti ieškovo, įrodinėjančio paskolos sutarties faktą), neprieštaravo vieni kitiems ir jų visuma leido daryti pagrįstą išvadą apie įrodinėjamų faktinių aplinkybių buvimą.
63. Teisėjų kolegija padaro išvadą, kad apeliacinės instancijos teismas tinkamai paskirsė įrodinėjimo našą, įvertino byloje surinktus įrodymų visetą. Tai, jog apeliacinės instancijos teismas byloje surinktus įrodymus vertino kitaip, negu tai būtų palanku atsakovams, nereiškia atsakovų nurodomų įrodymus ir įrodinėjimą reglamentuojančių proceso teisės normų ([CPK](#) 178, 185 straipsnių) pažeidimo.
64. Remdamasi nurodytais argumentais teisėjų kolegija konstatuoja, kad apeliacinės instancijos teismas tinkamai taikė tiek proceso, tiek ir materialiosios teisės normas ir pagrįstai pripažino, jog šalys buvo sudariusios paskolos sutartį, todėl atsakovai turi pareigą grąžinti ieškovui skolą ([CK 6.873 straipsnis](#)).
65. Papildomai pažymėtina, kad kasaciniu skundu atsakovai nesutinka su pirmosios instancijos teismo sprendimu ginčo teisiniais santykiais taikyti teisės normas, reglamentuojančias nepagrįstą praturtėjimą ir pareigą grąžinti be pagrindo įgytą turtą. Teisėjų kolegija, padariusi išvadą, kad apeliacinės instancijos teismas pagrįstai nusprendė, jog šalis siejo paskolos teisiniai santykiai, konstatuoja, kad nurodyti kasacinio skundo argumentai neturi reikšmės galutiniam šios bylos rezultatui, todėl dėl jų nepasisako.
66. Teisėjų kolegija, remdamasi išdėstytais argumentais, konstatuoja, kad pagrindo pakeisti ar panaikinti apeliacinės instancijos teismo nutartį nenustatyta ([CPK 346 straipsnis](#), 359 straipsnio 1 dalies 1 punktas, 3 dalis).

Dėl bylinėjimosi išlaidų

67. [CPK 98 straipsnio](#) 1 dalyje nustatyta, kad šaliai, kurios naudai priimtas sprendimas, teismas priteisia iš antrosios šalies išlaidas už advokato ar advokato padėjėjo, dalyvavusių nagrinėjant bylą, pagalbą, taip pat už pagalbą rengiant procesinius dokumentus ir teikiant konsultacijas. Dėl šių išlaidų priteisimo šalis teismui raštu pateikia prašymą su išlaidų apskaičiavimu ir pagrindimu. Šios išlaidos negali būti priteisiamos, jeigu prašymas dėl jų priteisimo ir išlaidų dydį patvirtinantys įrodymai nepateikti iki bylos išnagrinėjimo iš esmės pabaigos.
68. Atsiliepimu į kasacinį skundą ieškovas prašo priteisti iš atsakovų kasaciniame teisme patirtų bylinėjimosi išlaidų atlyginimą, tačiau nepateikė šias išlaidas patvirtinančių dokumentų, todėl ieškovo prašymas netenkinamas ([CPK](#) 93 straipsnio 1 dalis).
69. Atsakovų kasacinis skundas netenkinamas, todėl jų turėtos bylinėjimosi išlaidos neatlygintinos ([CPK 93 straipsnio](#) 1, 3 dalys).
70. Išlaidų, susijusių su procesinių dokumentų įteikimu, šioje byloje kasaciniame teisme nepatirta.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 359 straipsnio 1 dalies 1 punktu, 362 straipsnio 1 dalimi,

n u t a r i a :

Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2022 m. gegužės 31 d. nutartį palikti nepakeistą.
Ši Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis yra galutinė, neskundžiama ir įsiteisėja nuo priėmimo dienos.

Teisėjos

Goda Ambrasaitė-Balynienė

Alė Bukaviniene

Agnė Tikniūtė